

Bilaga 1. Miljöaspekter

Innehåll

Inledning.....	1
Miljömål.....	1
Agenda 2030.....	2
Sveriges miljömål.....	3
Sveriges klimatmål.....	3
KF-mål - Stadsutveckling och klimat.....	3
Malmö stads miljömål (Miljöprogram för Malmö stad 2021–2030).....	3
Fritidsnämndens miljömålsarbete.....	3
Styrdokument.....	4
Miljöaspekter.....	6
Energi & Klimat.....	6
Vatten.....	7
Cirkulär ekonomi.....	8
Kemikalier.....	9
Avfall.....	11
Livsmedel.....	12
Transport & Resor.....	13
Ansvarande funktioner.....	14
Ekosystemtjänster & biologisk mångfald.....	14

Inledning

Denna bilaga är ett kompletterande dokument till fritidsförvaltningens miljöledningssystem och ska fungera vägledande för att öka förståelsen inom områden där fritidsförvaltningen har störst miljöpåverkan. Med miljöaspekt avses förvaltningens inverkan på miljö och klimat. Dokumentet ämnar vara utbildande och presenterar den målstyrning som finns globalt, nationellt och lokalt. Bilagan ska bidra till fritidsförvaltningen blir en aktiv part i miljödiskussioner, samt för att bli en bra beställare behövs kunskapen kring miljön höjas.

Miljömål

Det som vi gör för miljön lokalt bidrar till det globala miljöarbetet och till en hållbar utveckling. Hållbar utveckling är ett begrepp som myntades i samband med Brundtlandskommissionens rapport *Vår gemensamma framtid (1987)*, där en hållbar utveckling definieras som ”en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov”.

Begreppet hållbar utveckling inkluderar tre dimensioner: ekologisk, social och ekonomisk hållbarhet som måste samverka för att nå en global hållbar utveckling. **Social hållbarhet** handlar om välbefinnande, rättvisa, makt, rättigheter och individens behov. **Ekonomisk hållbarhet** beskrivs som en ekonomisk utveckling som inte medför negativa konsekvenser för den ekologiska eller sociala hållbarheten. **Ekologisk Hållbarhet** (vilket denna bilaga syftar till att belysa) innebär att arbeta för att bevara våra ekosystem och den biologiska mångfalden, vilka hotas till följd av mänsklighetens behov av resurser (dessa resurser är bland annat livsmedel, energi och vatten). Målet är nyttja våra resurser utan att skada ekosystemen och den biologiska mångfalden. Arbete med miljö innebär bland annat att bidra till stabilitet av klimatet, luft-, land- och vattenkvalitet, biologiska mångfald (både arter och habitat), och ekosystemtjänster (bland annat pollinering, klimatreglering, rent vatten och frisk luft).

Arbetet med hållbar utveckling har tagit form i olika globala, nationella, lokala mål och styrdokument. Kopplingen mellan dessa och miljöaspekterna kommer att presenteras under varje avsnitt i miljöaspekterna. Följande kommer en redogörelse för miljömål.

Agenda 2030

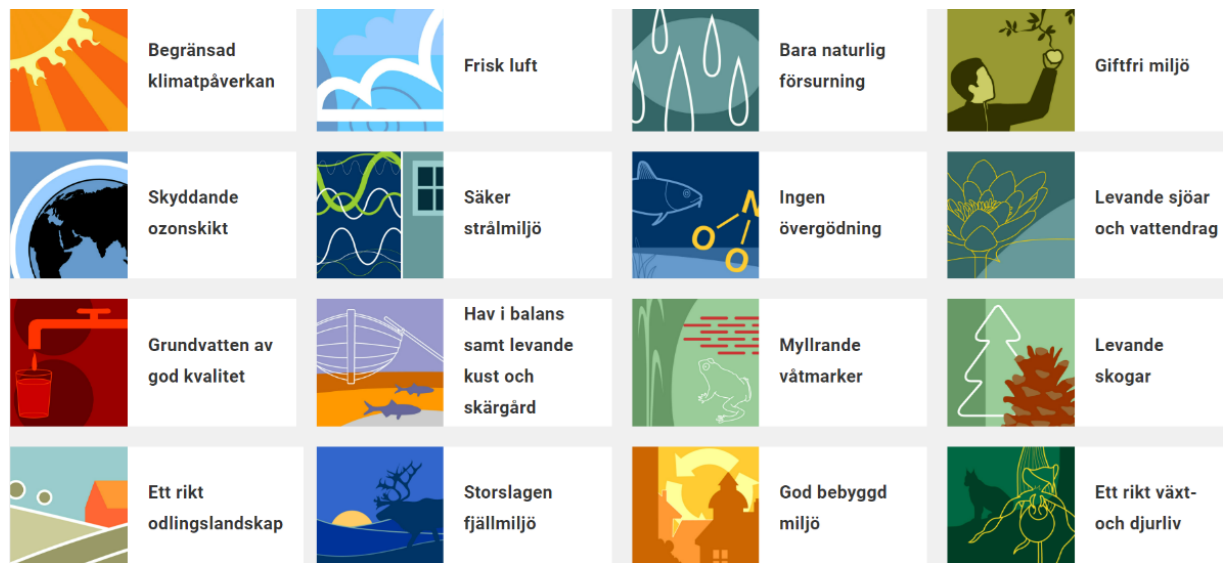
Agenda 2030 innehåller de globala målen för hållbar utveckling som består av 17 allomfattande mål (se figur 1.) framtagna av FN:s medlemsländer år 2015. Målen balanserar de tre dimensionerna av hållbar utveckling och handlar bland annat om att utrota fattigdom, bekämpa klimatförändringar och säkerställa en fredlig och inkluderande värld.

Figur 1. Figuren visar de 17 globala målen för hållbar utveckling: 1. Ingen fattigdom, 2. Ingen hunger, 3. God hälsa och välbefinnande, 4. God utbildning för alla, 5. Jämställdhet, 6. Rent vatten och sanitet för alla, 7. Hållbar energi för alla, 8. Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt, 9. Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, 10. Minskad ojämlikhet, 11. Hållbara städer och samhällen, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 13. Bekämpa klimatförändringarna, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald, 16. Fredliga och inkluderande samhällen och 17. Genomförande och globalt partnerskap.

Sveriges miljömål

Sverige har i sin tur 16 nationellt uppsatta miljö kvalitetsmål som är kopplade till de globala målen för hållbar utveckling. De 16 Miljö kvalitetsmålen beskriver den kvalitet vi vill att vår miljö ska ha.

Figur 2. Figuren visar Sveriges miljömål: Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Bara naturlig försurning, Giftfri miljö, Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö, Ingen övergödning, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt odlingslandskap, Storslagen fjällmiljö, God bebyggd miljö och Ett rikt växt- och djurliv.

Sveriges klimatmål

Sveriges klimatpolitiska ramverk antogs 2017 och består av en klimatlag, klimatmål och ett klimatpolitiskt råd. Klimatmålet är långsiktigt och innebär att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären senast år 2045, för att därefter uppnå negativa utsläpp.

KF-mål - Stadsutveckling och klimat

Det mål som kommunfullmäktige satt upp för nämnderna att arbeta med är att: *Malmö ska vara en föregångare när det gäller minskade utsläpp av växthusgaser*, utifrån detta finns indikatorer för att följa upp fritidsförvaltningens arbete för klimatet.

Malmö stads miljömål (Miljöprogram för Malmö stad 2021–2030)

Malmö stads miljöprogram hanterar den ekologiska dimensionen av Agenda 2030 (de globala miljömålen) samt Sveriges miljömål. Miljöprogrammet har 12 miljömål inom tre målområden: ett Malmö med minsta möjliga klimatpåverkan, ett Malmö med god livsmiljö, och ett Malmö med rik och frisk natur.

Fritidsnämndens miljömålsarbete

Inom nämndbudgeten har fritidsnämnden utsett områden för fördjupat miljöarbete under kommande mandatperiod. Dessa områden fokuserar på mikroplaster, konstgräs, avfall, energiförbrukning och hållbarhetskrav på föreningar och evenemang. Dessa områden anses fritidsnämnden ha särskild rådighet över och är kopplade till miljöaspekterna och styrdokumentet.

Styrdokument

Styrdokumenterna är lokalt framtagna och ska verka för specifika områden för Malmös stad och flera av dokumenterna samverkar inom flera områden. Dokumenterna innehåller skarpa krav, beskrivning av mål och visioner eller likande som kan verka som ett stöd i planering av/eller appliceras på det arbete som fritidsförvaltningen gör inom miljö. För att underlätta förståelse för Malmö stads arbetet med mål fokuserar *bilaga 2. Samlade styrdokument* på målarbete och åtgärder som specifikt rör fritidsförvaltningens miljöarbete. Nedan listas de styrdokument som är kopplade till miljö.

Energistrategi för Malmö 2022–2030 är samordnad med Miljöprogrammet och ett underlag till översiktsplanen. Syftet är att visa hur Malmö kan möta utmaningarna med en fossilfri energiförsörjning och bidra till ett hållbart energisystem. Strategin ska bidra till den centrala, regionala och lokala energiomställningen i Sverige och för att uppnå klimatmålen. Mål för Malmö stads verksamheter är att energisystemet försörjs från enbart förnyelsebara energikällor (2030).

Grönplan för Malmö utgör ett underlag för den fysiska planeringen och ska vara vägledande för beslut i allmänna skötsel- och naturvårdsfrågor samt i förändrings- och förnyelsearbete. Planen grundar sig i omfattande inventeringar och analyser och presenterar utvecklingsförslag för Malmö stads gröna struktur och gröna kvalitet med en rekreativ och biologisk utgångspunkt.

Handlingsplan för arbetet 2019–2023 med att stärka Malmös roll som framtidens kuststad utgår från Malmö stads arbete med kust- och havsrelaterade frågor inom områdena, naturvärden och ekosystem, renare hav och kust, havsmedvetenhet/ocean literacy, rekreation och upplevelser, stadsutveckling och hamnutveckling, klimatanpassning och extern verksamhet.

Handlingsplan för Malmö stads strategiska kemikaliearbete 2022–2030 är framtagen för att minska användningen av farliga kemiska ämnen och för att minska Malmöbornas exponering för farliga ämnen och ska bidra till Malmö stads mål, det nationella miljökvalitetsmålet Giftfri miljö och de globala hållbarhetsmålen. Särskilt fokus är på barn och unga.

Handlingsplan för utfasning av konstgräsplaner med granulat, anläggningar med platsgjutet granulat och konstgräs utan granulat i Malmö stads verksamheter är framtagen för att minska spridningen av mikroplaster till miljön från Malmö stads anläggningar innehållande granulat. Handlingsplanen är framtaget för att ta ansvar för den miljöpåverkan som dessa anläggningar innebär.

Kretsloppsplan 2021–2030 anger färdplanen mot ett klimatneutralt avfallssystem och hur kommunerna avser att uppfylla nationella, regionala och lokala mål inom avfallsområdet. Kretsloppsplanen innehåller fyra målområden och tio mål. Målområdena är förebyggande av avfall, effektiv resursanvändning, minskat spill och förtroende och samverkan.

Malmö stads budget 2023 är det överordnade styrdokumentet för stadens nämnder och helägda bolag. Innehåller politisk vision, kommunens grunduppdrag, kommunfullmäktiges mål för mandatperioden, särskilda uppdrag för året och ekonomiska ramar. Miljö- och klimatarbetet belyses som viktigt och berör alla delar av samhället där Agenda 2030 ska vara vägledande i Malmös hållbarhetsarbete.

Miljöprogram för Malmö stad 2021–2030 är ett strategiskt dokument antaget av kommunfullmäktige som anger riktlinjer för Malmö stads långsiktiga miljöarbete. Miljöprogrammet är styrande för stadens nämnder och är Malmös lokala agenda för arbetet med den ekologiska dimensionen av Agenda 2030. Programmets tre övergripande målområden har prioriterats utifrån Malmös klimat- och miljöutmaningar. Nämnden ska därför utifrån sitt grunduppdrag och förutsättningar integrera programmets innehåll i sin verksamhetsplanering.

Nämndsbudget, fritidsnämnden ska utifrån riktlinjer som kommunfullmäktige bestämmer arbeta med mer detaljerade mål som ingår i fritidsnämndens ansvarsområde. Fritidsnämndens budget beskriver nämndens ansvarsområde och där det inom Stadsutveckling och klimat, är kommunfullmäktigemålet - Malmö ska vara en föregångare när det gäller minskade utsläpp av växthusgaser som eftersträvas.

Naturvårdsplan för Malmö är ett underlag för den fysiska planeringen och ska fungera vägledande i naturvårdsarbete och riktar in sig på inriktad på naturvård och biologisk mångfald. Naturvårdsarbete inkluderar skötsel- och naturvårdsfrågor samt i förändrings- och förnyelsearbete.

Skyfallsplan är framtagen för att planera för regn när dagvattensystemet inte räcker till och för att minimera risker för samhällsviktiga verksamheter vid skyfall. Val av åtgärder kan bidra till att skapa attraktiva miljöer gröna och blå rekreativa miljöer i staden. Vilket i sin tur kan bidra till ett bättre lokalklimat. Varje förvaltning har en krisplan som utgår från utgår från 3 grundprinciper: ansvars-, närhets- och likhetsprincipen.

Trafik- och mobilitetsplan ämnar skapa möjligheter för Malmö stad att bli mer tillgängligt och hållbart. Och beskriver hur trafikplanering kan bidra till att skapa högre livskvalitet hos Malmöborna och dess besökare. Planen består av fyra huvudområden som innefattar ett helhetstänk, målstyrd planering, pendling och stadshuvudgator.

Översiktsplan för Malmö syfte är att fungera som vägledning i beslut rörande utveckling av den existerande stadsmiljön samt i användning av mark- och vattenområden. Övergripande mål har sin grund i de tre hållbarhetsaspekterna för att göra staden till en attraktiv plats att bo och verka i. Översiktsplanen verkar för att miljömålen ska uppnås genom satsningar inom resurssnålhet, energieffektivitet, förnybar energi och på ett trafiksystem med minimerad miljöpåverkan. En förutsättning är att samverkande strategier fullföljs. Strategierna bidrar i sig till de olika hållbarhetsmålen.

Miljöaspekter

Syftet med miljöaspekterna är för att förtydliga inom vilka områden som fritidsförvaltningen har möjlighet att förbättra sitt miljöarbete. Dels för att uppfylla stadens mål och i längden att bidra till de nationella och globala målen.

Energi & Klimat

För att minska utsläpp av växthusgaser och klimatförändringar har Sverige formulerat ett nationellt mål om att *Senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp.* Malmö stad jobbar utifrån detta med egna uppsatta mål i *Ett Malmö med minsta möjliga klimatpåverkan.*

Klimat är kopplat till energi som används i olika delar av samhället. Förbrukning av energi som har störst påverkan kommer från byggnader, transporter och industrier. Förbrukning av bränslen till bilar, i produktion av el och fjärrvärme till bland annat byggnader genererar i utsläpp.

Förbränning av fossila bränslen som olja, kol, torv och naturgas, är den största källan till utsläpp av koldioxid, svaveldioxid och kväveoxider i Sverige. Förutom att utsläppen påverkar klimatet, bidrar dem till försurning av skog och mark och orsakar hälsoproblem.

Utmaningar energi & klimat

Oavsett vilken energianvändning vi använder finns påverkan av miljön och måste vi arbeta för att minska förbrukningen. Även vid användning av förnybara energikällor är det viktigt med effektiv användning eftersom de också har en påverkan på miljön. Även om utsläppen från biobränslen inte bidrar till klimatförändringar minskar de inte utsläpp av luftföroreningar som kväveoxider och partiklar.

Förvaltningens fortsatta arbete

Energi- och klimatfrågan diskuterats i större utsträckning parallellt med förvaltningens miljöarbete och samarbete har inletts med serviceförvaltningen och stadsfastigheter. Framför allt har arbete gjorts inom området för energibesparingar. Det är fortsatt viktigt att förvaltningen höjer kunskapsnivån samt arbetar systematiskt genom att dokumentera och synliggöra det som görs för att komma vidare i arbetet.

Då fritidsförvaltningen har många anläggningar och byggnader i sin verksamhet är det viktigt att se över effektiviseringar för dessa. Detta innebär att förvaltningen måste aktivt öka byggnadernas förutsättningar för att minska el- och energiförbrukning.

Målområden som berörs

Inom **Agenda 2030** berörs mål 7. Hållbar energi för alla, 11. Hållbara städer och samhällen, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 13. Bekämpa klimatförändringarna. Inom de **svenska miljömålen** berörs målen, Begränsad klimatpåverkan, God bebyggd miljö, Frisk luft, Bara naturlig försurning och skyddande ozonskikt. I **Miljöprogrammet** berörs delområdena Ett Malmö med minsta möjliga klimatpåverkan och Ett Malmö med god livsmiljö. **Styrdokument** som berörs är Energistrategin, Kretsloppsplan, Miljöprogram för Malmö stad, Miljöbilsstrategin och Trafik- och mobilitetsplan.

Ansvarande funktioner

- Lokalenheten (beställare av lokaler och däri energifrågor kopplat till lokaler),
- Samtliga chefer (som innehavare av/ansvarig för lokaler),
- Miljösamordnare.

Vatten

För att bidra till en hållbar vattenanvändning och vattenkvalitet är det främst de globala miljömålen *Säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla och hav och marina resurser*. Syftet är att vi ska ta hand om våra vattenresurser så att kommande generationer ska få tillgång till vatten av bra kvalitet i tillräcklig mängd.

Vatten består av ett evigt kretslopp som innefattar både grundvatten och ytvatten. Sjöar och vattendrag förser oss med dricksvatten men är även viktiga livsmiljöer för växter och djur och utgör viktiga miljöer för rekreation som bad och fiske. Klimatförändringarna, havsförsurningen och övergödningen bidrar till konsekvenser ekosystemen i vatten. Nyttjandet av våra hav har stor påverkan på miljön och klimatförändringarna.

Utmaningar vatten

Svårnedbrytbara och farliga ämnen som cirkulerar i samhället påverkar miljön och vatten negativt. Det innebär att vi har ett ansvar att minimera förhindra spridning av sådana ämnen i miljön och i vattnet. Förutom att vi vet att påverkan förekommer är våra kunskaper om hur havet påverkas relativt liten.

Förvaltningens fortsatta arbete

Vattenfrågan berör många olika delar av förvaltningens verksamheter, som bevattning och generell förbrukning av vatten. Och arbete bör fokusera på att minimera påverkan på vattnet men också tänka på att hushålla och införa resursbesparande åtgärder.

Målområden som berörs

Inom **Agenda 2030** berörs mål 6. Säkerställa tillgången till och en hållbar förvaltning av vatten och sanitet för alla och 14. Hav och marina resurser. Inom de **svenska miljömålen** berörs målen, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker. I **Miljöprogrammet** berörs delområdena ett Malmö med god livsmiljö, och ett Malmö med rik och frisk natur. **Styrdokument** som berörs är Handlingsplan för arbetet 2019–2023 med att stärka Malmös roll som framtidens kuststad och Naturvårdsplan för Malmö.

Ansvarande funktioner

- Driften,
- Samtliga chefer,
- Miljösamordnare.

Cirkulär ekonomi

För att nå våra miljö och klimatmål behövs en omställning av samhället till att bli mer cirkulärt. Visionen för cirkulär ekonomi är *Ett samhälle där resurser används effektivt i giftfria cirkulära flöden och ersätter jungfruliga material*. Syftet är att minimera nyttjandet av jordens resurser och att minska uppkomst av avfall.

Cirkulär ekonomi förespråkar minskat nyttjandet av resurser och är kopplat till hållbart konsumerande där bättre materialanvändning, återanvändning och återvinning måste ske för att motverka uppkomst av avfall. För en produkts livscykel spelar det stor roll hur vi hanterar produkten när vi anser att den är förbrukad eller är ett avfall. Där avfallshierarkin en del av detta arbete (se avsnitt om avfall). I cirkulär ekonomi inkluderas den miljöpåverkan som sker vid produktion (råvaru-utvinning, tillverkning, distribution med mera), oavsett var produktionen sker i världen. Minskad produktion bidrar till minskat utsläpp av växthusgaser och klimatförändringar.

Figur 3. visualiserar cirkulär ekonomi (hämtad från Naturskyddsföreningen).

Utmaningar Cirkulär ekonomi

Stora miljövinster kan göras om en produkt inte behöver tillverkas. Näst bäst är att förlänga livslängden genom återanvändning, reparation eller förbättrad produktkvalitet. För den som är beställare behöver val göras mellan material, kemiska produkter eller tekniska lösningar för att välja det som ger upphov minsta möjliga utvinning av jungfruliga resurser och klimatpåverkan.

Förvaltningens fortsatta arbete

Förvaltningen bör se över sina inköp och innan vi köper en produkt bör vi fundera en extra gång över om vi verkligen behöver den. I första hand bör förvaltningen hitta alternativ till att återanvända eller reparera. I andra hand bör produkter och tekniska lösningar väljas som möjliggör förläng livslängd för material och delar av produkten vid demontering. Generell bör alla inköp av engångsprodukter upphöra.

Målområden som berörs

Inom **Agenda 2030** berörs mål 3. God hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet för alla, 11. Hållbara städer och samhällen, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 13. Bekämpa klimatförändringarna och 15. Ekosystem och biologisk. Inom de **svenska miljömålen** berörs målen, Begränsad klimatpåverkan, Giftfri miljö, God bebyggd miljö, Grundvatten av god kvalitet och Levande sjöar och vattendrag. I **Miljöprogrammet** berörs delområdena Ett Malmö med minsta möjliga klimatpåverkan, Ett Malmö med god livsmiljö och Ett Malmö med rik och frisk natur. **Styrdokument** som berörs är Kretsloppsplan och Miljöprogram för Malmö stad.

Ansvarande funktioner

- Samtliga chefer,
- Inköpsansvariga,
- Miljösamordnare.

Kemikalier

För att hindra att farliga ämnen sprids i miljön finns det nationella miljömålet *Giftfri miljö*. Kemikalieanvändning regleras även i lagstiftning, bland annat vägleder *produktvalsprincipen* i val eller användning av bland annat kemiska produkter eller biotekniska organismer som kan vara skadliga för människors hälsa eller miljön.

Kemikalier finns i allt från elektronik, rengöringsmedel, sportartiklar, byggmaterial, leksaker och textilier. Många av de ämnen som finns i kemikalier är farliga och kan orsaka allergier, allvarliga sjukdomar, påverka arvs massa och störa fortplantning. Många särskilt farliga ämnen är redan förbjudna genom styrmedel (lagstiftning) vilket ger betydande effekter för hälsa och miljö. Men fortfarande sprids farliga ämnen när varor, kemiska produkter och material tillverkas, används eller blir till avfall (för hantering av kemikalier som blir till avfall (farligt avfall) se figur 4).

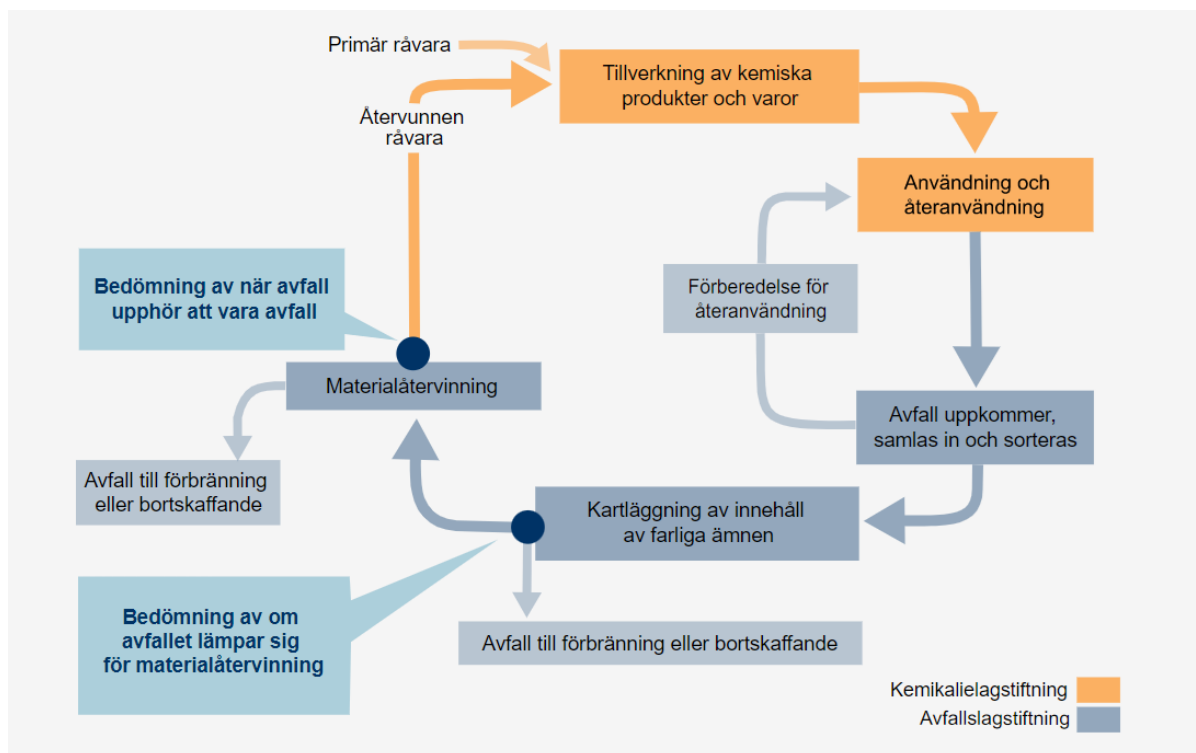
Utmaningar kemikalier

På många sätt bidrar kemikalier till en förbättrad levnadsstandard, samtidigt som mängden av farliga ämnen som finns i samhället behöver minska. Ökande konsumtion innebär ökad kemikalie- och varuproduktion som bidrar till spridning av farliga ämnen globalt. Kemikalier sprids över nationsgränser via luft och vatten, samtidigt som det fortfarande finns brist på kunskap om effekter, användning och exponering. Särskilt farliga ämnen innehar allvarliga egenskaper och inte får förekomma i varor som allmänheten kommer i kontakt med.

Förvaltningens fortsatta arbete

I val av kemikalier är det en fråga om arbetsmiljö, effekt och miljömässighet. Antalet olika kemikalier med samma användningsområde har minskat. Men dess användning och innehåll av behöver fortsatt ses över för bästa användning. Förvaltningen använder kemikalierregister i sitt arbete med kemikaliehantering, vilket behöver användas av fler sektioner. För att jobba vidare behövs det riktat material och information.

Vidare behöver förvaltningen fortsatt arbeta med substitution som innebär att ta bort eller byta ut farliga kemiska produkter mot mindre farliga eller icke-kemiska alternativ. Genom att utvärdera produktens funktion vid användning kan miljövänligare alternativ hittas.

Figur 4. Farliga ämnen vid avfallshandtering och återvinning (Naturvårdsverket.se *Vägledning Farliga ämnen vid avfallshandtering och återvinning*).

Konstgräs/mikroplaster, arbete med att hitta alternativ till och testa nya varianter på konstgräs är något som görs hela tiden och sand används om ett alternativ. Förvaltningen har även deltagit i att ta fram handlingsplan för utfasning av konstgräsplaner med granulat, anläggningar med platsgjutet granulat. Fritidsförvaltningen som beställare måste fortsätta att ha höjd kunskapsnivå och omvärldsbevakning inom när det gäller mikroplast.

För att förhindra spridningen av mikroplaster måste åtgärder fortsätta att vidtas inklusive rutiner kring skötsel. Vilket också gäller för fleecematerial och andra textilier som släpper ifrån sig mikroplast i avloppsvattnet.

Målområden som berörs

Inom **Agenda 2030** berörs 3. God hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet för alla, 11. Hållbara städer och samhällen, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 14. Hav och marina resurser och 15. Ekosystem och biologisk mångfald. Inom de **svenska miljömålen** berörs målen, Giftfri miljö, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar, God bebyggd miljö, Ett rikt växt- och djurliv. I

Miljöprogrammet berörs delområdena Ett Malmö med god livsmiljö och Ett Malmö med rik och frisk natur. **Styrdokument** som berörs är Handlingsplan för arbetet 2019–2023 med att stärka Malmös roll som framtidens kuststad, Kretsloppsplan, Handlingsplan för utfasning av konstgräsplaner med granulat, anläggningar med platsgjutet granulat och konstgräs utan granulat i Malmö stads verksamheter och Handlingsplan för Malmö stads strategiska kemikaliearbete.

Ansvariga funktioner

- Samtliga chefer,
- Inköpsansvariga (samtliga som köper in kemikalier),
- Miljösamordnare (kunskapshöjande insatser),
- Ansvariga för kemikalierregistret (bör finnas en för varje avdelning).

Avfall

Det avfall som uppkommer inom olika verksamheter regleras i miljölagstiftningen *miljöbalken* (1998:808) kapitel 15 och i *avfallsförordningen* (2020:614). I *avfallshierarkin* (se figur 6) som beskriver hantering av avfall som ska 1. förebygga/minimera, 2 återanvändas, 3. materialåtervinnas, 4. Annan återvinning 5. Bortskaffas (de första tre stegen ryms inom den cirkulära ekonomin).

Definitionen för avfall är gemensam för hela EU och definieras som föremål eller ämnen som vi vill göra oss av med eller i vissa fall som vi är skyldiga att göra oss av med. Mycket avfall är en resurs och behöver sorteras och avfall som inte sorteras går till förbränning. Att sortera i så hög grad som möjligt och att avfall hamnar på rätt plats, bidrar till högsta möjliga miljönytta. Särskilt farliga ämnen (se avsett om kemikalier) ska sorteras som farligt avfall. Även om dessa ämnen kan finnas i små mängder i olika produkter kan de göra stor skada om de hamnar fel.

Figur 6. Visar avfallstrappan också kallad avfallshierarkin (naturskddsforengninen.se *Avfallstrappan*).

Utmaningar avfall

Även om reningsåtgärder görs sker det vid hantering av avfall utsläpp och spridning av farliga ämnen till luft, vatten och mark. Utsläppen sker bland annat från förbränning via rökgaser eller via lakvatten från deponier. Därför är en del av arbetet med att förebygga avfall att minska användningen av farliga ämnen. Även nedskräpning sker av marina miljöer från land, där avfall följer med i dagvatten och bäckar ut i sjöar och hav. Skräp i hav och på stränder är marint skräp där det vanligaste skräpet i havet består av plast. Plast har egenskaper som göra att det bryts ned väldigt långsamt och kan skada miljön under hela processen från tillverkning fram till att det sönderdelats till mikroplaster. Dessa mikroplaster är en risk för djur både i vatten och på land då plast kan antas för att vara föda.

Förvaltningens fortsatta arbete

Vissa delar av fritidsförvaltningen arbetar aktivt för att minska uppkomst av avfall inom verksamheten, men förvaltningen behöver ta ett helhetsgrepp när det gäller avfallshanteringen.

Kunskapsnivån behöver höjas hos medarbetare, framför allt hos de som sluter avtal kopplade till avfallshantering. Vidare krävs bättre kommunikation så att rätt material hamnar på rätt ställe.

Målområden som berörs

Inom **Agenda 2030** berörs 3. God hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet för alla, 11. Hållbara städer och samhällen, 14. Hav och marina resurser och 15. Ekosystem och biologisk mångfald. Inom de **svenska miljömålen** berörs målen, Giftfri miljö, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar, Ett rikt växt- och djurliv. I **Miljöprogrammet** berörs delområdena Ett Malmö med god livsmiljö och Ett Malmö med rik och frisk natur. **Styrdokument** som berörs är Kretsloppsplan och Miljöprogram för Malmö stad.

Ansvarande funktioner

- Samtliga chefer,
- Inköpsansvariga,
- Miljösamordnare.

Livsmedel

För att bidra till en hållbar konsumtion av livsmedel finns de främsta argumenten i de globala miljömålen *Ingen hunger, Hållbar konsumtion och produktion, Bekämpa klimatförändringarna och Ekosystem och biologisk mångfald*. Framför allt bidrar ekologisk mat till att minska spridningen av kemiska bekämpningsmedel i naturen.

All produktion av mat har någon form av miljöpåverkan, bland annat från växthusgaser som bidrar till övergödning. Inom ekologisk odlingen är det inte tillåtet att använda konstgödsel eller kemiska bekämpningsmedel, genetiskt modifierade organismer och endast ett fåtal tillsatser får användas. När de handlar om ekologiskt kött ska fodret till djuren ska vara ekologiskt och till stor del odlat på den egna gården. Djuren ska till stor del gå fritt samt att stor försiktighet tas vid användning av antibiotika. Samtidigt som ett hållbart jordbruk kan gynna den biologiska mångfalden genom att håla landskap öppna. Förutom aspekten av odling av grödor är matsvinn en annan del av livsmedelsproduktionen som har påverkan på miljön. Matsvinn består av mat som går bra att äta men av olika anledningar slängs.

Utmaningar livsmedel

Produktionen av livsmedel bidrar bland annat till övergödning av hav, sjöar och vattendrag, utsläpp av växthusgaser, växtskyddsmedelsrester i grundvattnet. Samt att intensifierat jordbruk monokultur och användning av bekämpningsmedel bidrar till minskning av bin och andra insekter.

Hur mycket mat och dryck som slängs har betydelse. Det som oftast slängs är frukt, grönsaker, bröd, matrester och dryck som hålls ut. I Sverige slänger vi varje år 17 kilo ätbar mat per person. Matsvinn står för ca 10 procent av utsläpp av växthusgaser i världen. Att se över hantering av mat kan göra nytta och vilken mat som väljs har betydelse för klimat och miljö. Kött är det livsmedel som påverkar miljön och klimatet mest.

Förvaltningens fortsatta arbete

Ett bra sätt att bidra är att välja vegetariskt eller minska på köttportioner och i så fall välja kött som producerats med omsorg för miljö och djurskydd. För att bidra till att minska klimatpåverkan och öka den biologiska mångfalden har de val som vi gör betydelse.

Målområden som berörs

Inom **Agenda 2030** berörs mål 2. Ingen hunger 3. God hälsa och välbefinnande, 11. Hållbara städer och samhällen, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 13. Bekämpa klimatförändringarna, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald. Inom de **svenska miljömålen** berörs målen, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar, God bebyggd miljö, Ett rikt växt- och djurliv, Giftfri miljö och Ett rikt odlingslandskap. I **Miljöprogrammet** berörs delområdena, Ett Malmö med minsta möjliga klimatpåverkan, Ett Malmö med god livsmiljö, Ett Malmö med rik och frisk natur. **Styrdokument** som berörs är Policy för hållbar utveckling och mat för Malmö stad.

Ansvarande funktioner

- Samtliga chefer,
- Inköpsansvariga,
- Miljösamordnare.

Transport & Resor

En hållbar trafikmiljö är ett viktigt bidrag till ett attraktivt och hållbart Malmö. För att bevara vår luftkvalitet och i längden motverka klimatförändringar är Sveriges miljömål *Begränsad klimatpåverkan* och *Frisk luft* kopplade till resor och transporter. Utveckling av spårburen och annan eldriven (grön el) kollektivtrafik och ett utbyggt cykelvägnät ska tillsammans skapa nya förutsättningar för resande lokalt och regionalt. En reviderad trafik- och mobilitetsplan för Malmö ska implementeras och bidra till ett hållbart resande där fler Malmöbor väljer att gå, cykla eller åka kollektivt.

Vägtrafiken bidrar till den tredje största utsläppskällan av växthusgaser i Sverige. Vid all förbränning av fossila bränslen som kol, bensin, diesel och naturgas bildas koldioxid.

Utmaningar transport & resor

Utsläpp av koldioxid är direkt proportionella mot den förbrukning som sker och går heller inte att rena. Förbränningen från fordon ger utsläpp av ämnen som svaveldioxid, kväveoxider, partiklar, polyaromatiska kolväten och skadliga flyktiga organiska ämnen (VOC), vilka är avgaser som bidrar till att marknära ozon (smog) bildas.

Även om användning av elfordon ökar i trafiken vilka bidrar till mindre utsläpp av avgaser beräknas trafikmängden att öka. Även om utsläpp av avgaser minskar orsakar slitage på vägbanan utsläpp av partiklar till luften.

Förvaltningens fortsatta arbete

Förvaltningen behöver jobba med att minska användning av egen bil i tjänsteresor, vilket många gånger är fordon som drivs med fossila bränslen. Personal behöver uppmuntras att cykla, åka

kollektivt eller gå när det handlar om transporter inom staden. Viktigt är också att planera sina resor så att detta är möjligt. Samt att det är viktigt att fortsätta utveckla arbetssätt med digitala möten. Samt att inköp av olika produkter behöver vara genomtänkta och planerade för att minska antalet transporter.

Målområden som berörs

Inom **Agenda 2030** berörs mål 3. God hälsa och välbefinnande, 11. Hållbara städer och samhällen, 12. Hållbar konsumtion och produktion och 13. Bekämpa klimatförändringarna. Inom de **svenska miljömålen** berörs målen, Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Giftfri miljö och God bebyggd miljö. I **Miljöprogrammet** berörs delområdena Ett Malmö med minsta möjliga klimatpåverkan, Ett Malmö med god livsmiljö och Ett Malmö med rik och frisk natur.

Styrdokument som berörs är, Mötes- och resepolicy i Malmö stad, Miljöbilsstrategi och Trafik- och mobilitetsplan.

Ansvarande funktioner

- Samtliga medarbetare (extra ansvar chefer, inköpsansvariga och miljösamordnare).

Ekosystemtjänster & biologisk mångfald

Den främsta global överenskommelsen för att skydda den biologiska mångfalden är konventionen om biologisk mångfald (CBD) vars mål är att *biologisk mångfald ska bevaras och nyttjas hållbart samt att nyttan som uppstår vid användandet av genetiska resurser ska fördelas rättvist*. Varav inom Europa är målet att *Europas biologiska mångfald börjar återhämta sig senast 2030-för människorna, klimatet och planeten*. Syftet med målen belyser den rådande situationen som innebär ökade prioriteringar för biologisk mångfald.

Begreppet biologisk mångfald innefattar den variation av arter, variation mellan arter och livsmiljöer för dessa som existerar på jorden. Den biologiska mångfalden bidrar med grundläggande naturliga funktioner som genererar i ekosystemtjänster som pollinering (nödvändig för produktion av mat) och rening av luft och vatten. Vilka av dessa är avgörande för att kunna vara motståndskraftiga för utmaningar som klimatförändringar och mark- och resursanvändning. Exempel är träd med täta lövverk dämpar buller, binder koldioxid och tar upp luftföroreningar. Gröna tak, växtlighet och vattensamlingar förbättrar luften, reglerar temperaturer och gör att vattnet har någonstans att ta vägen vid regn och skyfall. När ekosystemen rubbas kan det få negativa konsekvenser – från övergödda vattendrag och insektsdöd, till torka och översvämning.

Utmaningar Ekosystemtjänster och Biologisk mångfald

Bakom förlusterna av biologisk mångfald finns förändrad mark- och havsanvändning, överexploatering, klimatförändring och invasiva arter. Detta till följd av bland annat resursanvändning som inte är hållbar.

Förvaltningens fortsatta arbete

På detta område finns potential för kreativa lösningar för att förstärka naturliga processer snarare än att hitta nya tekniska lösningar och därmed bidra till ekosystemtjänster på flera platser i staden.

Målområden som berörs

Inom **Agenda 2030** berörs mål 3. God hälsa och välbefinnande, 11. Hållbara städer och samhällen, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 13. Bekämpa klimatförändringarna, 14. Hav och marina resurser, 15. Ekosystem och biologisk mångfald. Inom de **svenska miljömålen** berörs målen, Begränsad klimatpåverkan, Levande sjöar och vattendrag, Grundvatten av god kvalitet, Hav i balans samt levande kust och skärgård, Myllrande våtmarker, Levande skogar, God bebyggd miljö, Ett rikt växt- och djurliv, Giftfri miljö och Ett rikt odlingslandskap. I

Miljöprogrammet berörs delområdena, Ett Malmö med minsta möjliga klimatpåverkan, Ett Malmö med god livsmiljö och Ett Malmö med rik och frisk natur. **Styrdokument** som berörs är Grönplan för Malmö, Handlingsplan för arbetet 2019–2023 med att stärka Malmös roll som framtidens kuststad, Naturvårdsplan för Malmö, Plan för Malmös gröna och blå miljöer, Skyfallsplanen och Översiktsplan för Malmö.

Ansvar - funktioner

- Samtliga medarbetare (extra ansvar chefer, inköpsansvariga och miljösamordnare).